

FACTSHEET TRANSGENDERS EN DISCRIMINATIE

Wie zijn transgenders?

Alle mensen krijgen bij hun geboorte een geslacht toegekend: jongen of meisje, man of vrouw. Niet iedereen staat erbij stil dat het niet voor iedereen gewoon is om man of vrouw te zijn. Van sommige mensen komt de genderidentiteit (het gevoel man, vrouw, beide of geen van beide te zijn) of de genderexpressie (bv. kledingstijl, uiterlijk, gedrag, stemgebruik, enz.) niet overeen met het geslacht dat deze bij de geboorte zijn toegewezen. Zo zijn er mensen die lichamelijk als man geboren zijn, maar zich toch vrouw voelen, of die zich zowel man als vrouw voelen, of juist noch man noch vrouw. Evenzo zijn er mensen die lichamelijk als vrouw zijn geboren, maar die zich eerder man voelen, zowel man als vrouw of geen van beiden. Deze groep mensen wordt aangeduid met het paraplu-begrip *transgenderpersonen*. Tot transgenderpersonen behoren ook transseksuelen, dat zijn transgenderpersonen die behoefte hebben aan medische aanpassing van hun lichaam zodat het lichaam zoveel mogelijk in overeenstemming is met de eigen genderidentiteit. Als er over transgenderpersonen wordt gesproken, wordt ook wel de aanduiding *trans** personen gebruikt.

Transgenderpersonen worden vaak in één adem genoemd met homoseksuelen, lesbiennes en biseksuelen. Terwijl seksuele gerichtheid (tot wie je je aangetrokken voelt) toch echt iets anders is dan hoe je je voelt als man en/of vrouw. Transgenderpersonen kunnen daarbij net als ieder ander hetero-, homo- of biseksueel zijn. Het aantal transgenderpersonen in Nederland is niet precies bekend. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) schat het aantal transgenders op ruim 48.000 personen (*Keuzenkamp, 2012*).

Naast transgenderpersonen zijn er ook mensen met een intersekse-conditie. Intersekse is een paraplu-term voor diverse aangeboren condities, waarbij de ontwikkeling van het geslacht verschilt van wat medici over het algemeen onder 'man' of 'vrouw' verstaan. Bij intersekse is de perceptie van de eigen sekse niet het vraagstuk. Deze mensen voelen zich over het algemeen geen onderdeel van een groep zoals transgenderpersonen en wensen niet als aparte categorie te worden gezien, maar als man of als vrouw (*Lisdonk, 2014*).

Van de Nederlandse volwassenen wordt door het Sociaal en Cultureel Planbureau geschat dat 0,6 à 0,7% een identiteit heeft die niet overeenkomt met het geslacht dat bij hun geboorte is toegewezen (*Kuyper, 2017*). Dit betreft ongeveer 102.000 mensen. Het aantal volwassenen met een intersekseconditie wordt geschat op 80.000 (*Lisdonk, 2014*). Voorts schat het Sociaal Cultureel Planbureau dat 3,9 procent van de volwassen Nederlandse bevolking zich niet identificeert met het geslacht dat is geregistreerd bij de geboorte (*Kuyper, 2017*).

Bescherming tegen discriminatie

De Nederlandse wetgeving beschermt transgenders tegen discriminatie: ongelijke behandeling alleen vanwege het feit dat zij transgender zijn. De Nederlandse wetgeving heeft geen aparte non-discriminatiegrond voor transgenders of mensen met een intersekse-conditie. Discriminatie van deze twee groepen mensen valt onder de non-discriminatiegrond *sekse*. Sinds 1994 is in Nederland de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) van kracht. De Awgb biedt bescherming aan mensen die gediscrimineerd worden op een groot aantal gronden waaronder de grond sekse. De wet geldt voor de volgende terreinen:

- Arbeid (bijvoorbeeld bij werving en selectie, arbeidsbemiddeling, ontslag, omgang op de werkvloer);
- Goederen en diensten (bijvoorbeeld bij wonen, gezondheidszorg, onderwijs, financiële dienstverlening, sporten en uitgaan);
- Het vrije beroep (bijvoorbeeld freelancers en zelfstandig ondernemers, zoals makelaars, artsen en architecten);
- Lidmaatschap vakbond of vereniging van beroepsgenoten (personen die belemmerd worden om lid te worden van een vakbond of een vereniging van beroepsgenoten kunnen hierop een beroep doen);

Op 16 januari 2017 hebben de Tweede Kamerleden Bergkamp, Yücel en Van Tongeren een wetsvoorstel gedaan dat beoogt de wettelijke bescherming tegen het ongeoorloofd onderscheid op grond van geslacht, die voortvloeit uit de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb), nader uit te werken en te expliciteren. Kern van het wetsvoorstel is de wijziging van de Algemene wet gelijke behandeling door aan artikel 1 van deze wet het volgende lid toe te voegen: "Onder onderscheid op grond van geslacht wordt mede verstaan onderscheid op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie." Op die manier wordt expliciet gemaakt dat de Awgb transgenderpersonen beschermt tegen discriminatie.

Het strafrecht biedt bescherming tegen bedreiging en geweld. Artikelen 137d tot en met 137e van het Wetboek van Strafrecht benoemen geslacht als grond voor bescherming tegen het aanzetten tot haat of discriminatie.

Op internationaal niveau wordt genderidentiteit niet als een non-discriminatiegrond erkend. Om hieraan iets te doen zijn in 2006 de Yogyakarta Beginselen opgesteld: uitgangspunten voor de toepassing van de internationale wetten voor de mensenrechten met betrekking tot seksuele oriëntatie en genderidentiteit (www.yogyakartaprinciples.org, 2007). De beginselen zijn opgesteld door een groep experts op het gebied van mensenrechten, van verschillende regio's en met verschillende achtergronden, op een conferentie in de Indonesische stad Yogyakarta. Omdat de beginselen geen verdrag zijn, hebben zij ook geen rechtsgeldigheid. Wel worden de beginselen door mensenrechtenorganisaties en activisten ingezet om de situatie van transgenders wereldwijd te verbeteren.

De maatschappelijke acceptatie van transgenders

Nog altijd weten veel mensen niet hoe zij moeten reageren op transgenders en hebben mensen er moeite mee om te accepteren dat iemand niet 'gewoon' man of vrouw is. Een aanzienlijk deel van transgenders komt niet uit voor zijn genderidentiteit. Uit onderzoek van het SCP blijkt dat 29% van de transgenders (bijna) nooit of slechts af en toe volgens de gewenste genderidentiteit leeft, 54% doet dat altijd (*Keuzenkamp, 2012*). Angst voor negatieve consequenties, onzekerheid en schaamte weerhouden transgenderpersonen ervan om voor het transgender-zijn uit te komen. Meeste Nederlanders staan positief of neutraal tegenover transgenderpersonen. Over transgenderpersonen is een op de tien Nederlanders negatief (1% is zeer negatief, 9% is negatief). Iets meer dan de helft

(51%) heeft een positieve houding (43% positief, 8% zeer positief) en een vrij grote groep heeft een neutrale houding (39%) (Kuyper, 2016). Onderzoek naar hoe mensen denken over transgenders wijst uit dat de meeste mensen transgenders zouden accepteren in hun vriendenkring (Keuzenkamp & Kuyper, 2013). Ongeveer 9% geeft aan een vriendschap met een goede vriend(in) te verbreken als die van plan is om een geslachtsaanpassende behandeling te ondergaan. Dit onderzoek maakt ook duidelijk dat veel mensen waarde hechten aan duidelijkheid over iemands sekse: 21% gaat liever niet om met mensen die zich niet duidelijk man of vrouw voelen en 57% wil bij een ontmoeting weten of iemand een man of een vrouw is.

Hoe vaak komt discriminatie van transgenders voor?

Uit een onderzoek van het SCP blijkt dat transgenderpersonen vaak te maken krijgen met negatieve reacties vanwege het transgender zijn (Keuzenkamp, 2012). 42% van de ondervraagde transgenders had het jaar voorafgaand aan het onderzoek weleens negatieve reacties gekregen, vooral in de openbare ruimte (38% van de respondenten). Ruim een kwart maakte melding van afkeurende blikken, 19% zei belachelijk gemaakt te zijn of flauwe grappen te hebben ervaren, 12% is uitgescholden en 11% werd buitengesloten. 5% zei te zijn bedreigd en 2% is aangevallen. Ook op het werk en op school kreeg een aanzienlijk deel van de transgenders negatieve reacties vanwege hun transgender zijn. Op het werk gaat het om 20% van de respondenten en op school om 25%.

Op de arbeidsmarkt en de werkvloer hebben transgenders het niet altijd even makkelijk (Vennix, 2010). Uit onderzoek blijkt dat vooral transvrouwen (man naar vrouw transseksueel) het moeilijk hebben bij sollicitaties. Transgenders houden op het werk hun genderidentiteit het liefst verborgen, maar wanneer bijvoorbeeld het medische traject start om het geslacht aan te passen is dat niet meer mogelijk. Over het geheel genomen worden geslachtsaanpassingen door de meeste collega's geaccepteerd. Desondanks worden transgenders veel vaker dan anderen geconfronteerd met hinderlijk gedrag van collega's.

Een recent onderzoek toont nog maar eens aan dat veel transgenderpersonen met discriminatie te maken te hebben op het werk (Universiteit voor Humanistiek / TNN, 2017). Aan dit onderzoek deden 312 transgenderpersonen mee. 43% van hen gaf aan ervaring te hebben met discriminatie. Bij werving en selectie gaf 25,2% van de ondervraagde transgenderpersonen aan wel eens met discriminatie te maken hebben gehad. Discriminatie op de werkvloer komt nog vaker voor: 35,2% van de ondervraagde transgenderpersonen heeft heier ervaring mee.

Transgenderpersonen kunnen hun ervaringen met discriminatie melden bij het discriminatiemeldpunt van het Transgender Netwerk Nederland (TNN) of bij een antidiscriminatievoorziening (ADV). Bij het discriminatiemeldpunt van het Transgender Netwerk Nederland kwamen er 19 meldingen binnen in 2016 waarvan er 13 zijn doorgestuurd naar een antidiscriminatievoorziening. Inclusief deze 13 meldingen registreerden de antidiscriminatievoorzieningen in totaal 43 meldingen van discriminatie-ervaringen door transgenderpersonen in het jaar 2016 op een totaal van 4.596 (TNN, 2017a). De politie registreerde in 2016 25 incidenten waarbij discriminatie vanwege transgender een rol speelde (Mink & Van Bon, 2017). De politie registreerde in 2016 in totaal 4.376 discriminatie-incidenten.

Uit het onderzoek van het SCP komt ook naar voren dat de overgrote meerderheid (87%) van de transgenders geen klacht indient of aangifte doet over hun negatieve ervaring (*Keuzenkamp, 2012*). Ook degenen die een ernstig incident meemaakten (zoals bedreiging, seksuele intimidatie of fysiek geweld) deden geen melding of aangifte. Van hen stapte 6% naar de politie en 6% wendde zich tot een antidiscriminatievoorziening. De cijfers van meldingen en aangiften geven dus geen goed beeld van de omvang van het probleem.

In 2015 heeft het Transgender Netwerk Nederland onderzoek verricht naar de veiligheid van transgenderpersonen in de openbare ruimte (*Van Oosterhout & Alink, 2015*). Via een vragenlijst op de website van TNN konden transgenderpersonen hun ervaringen met het zich (on-)veilig voelen in de openbare ruimte laten registreren. De vragenlijst werd ingevuld door 351 respondenten. Een derde van de respondenten maakte op zijn minst maandelijks een belediging mee. 43% heeft in de 12 maanden voor het onderzoek werd verricht ten minste één evident gewelddadig incident meegemaakt. Meer dan de helft van de respondenten (54%) heeft een van beide of allebei meegemaakt. In het algemeen geldt hoe merkbaarder het is dat iemand een transgender persoon is, hoe meer geweld hij of zij ondervindt. Dit onderzoek geeft tevens aan dat de gevolgen van dit geweld zijn groot. Mensen passen hun gedrag aan: zij stoppen met sporten, vermijden winkels of andere mensen als gevolg van een geweldsincident. Ook geeft een kwart van de respondenten aan professionele hulpverlening te krijgen vanwege geweld en belediging. Maar weinig mensen melden geweld. Hierdoor blijft veel onzichtbaar voor officiële instanties.

Seksregistratie en genderneutraliteit

Laatste tijd is er meer aandacht voor de problemen veroorzaakt door seksregistratie waarmee transgenderpersonen te maken krijgen met name als zij ven sekse zijn veranderd. Een voorbeeld daarvan is een transgenderpersoon die zijn geslacht bij de gemeentelijke basisadministratie liet veranderen maar daardoor in de problemen komen met zijn rijbewijs dat niet meer geldig bleek te zijn (*Widlak, 2017*). De landelijke overheid heeft onderzocht of binnen het kader van bestaande wet- en regelgeving kan worden gekomen tot vermindering van het aantal malen dat seksregistratie plaatsvindt op formulieren. Uit dit onderzoek komt naar voren gebleken dat op meer terreinen dan noodzakelijk nog seksregistratie en gebruik van dat gegeven plaatsvindt (*Min van V&J, 2016*). Het kabinet wil ervoor te zorgen dat seksregistratie en het gebruik daarvan op documenten en pasjes verder wordt verminderd. Zo wordt op ov-chipkaarten wordt sinds 2017 jaar niet meer vermeld of de kaarthouder een man of een vrouw is. Ook op de stempas voor de verkiezingen, op veel studentenpasjes en uit de schoolformulieren verdwijnt de geslachtsaanduiding.

Daarnaast is er meer aandacht voor genderneutraliteit met name voor genderneutraal taalgebruik en genderneutrale toiletten. Zo heeft de NS in 2017 de aanhef 'dames en heren' in omroepberichten vervangen door 'beste reizigers'. Voorts zijn genderneutrale toiletten in opkomst. Dat zijn toiletten waar iedereen ongeacht geslacht gebruik van kan maken. Zo worden personen die zich noch als vrouw, noch als vrouw identificeren niet uitgesloten (TNN, 2017b).

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

November 2017

Wat kan je doen als je als transgender wordt gediscrimineerd?

Uitgescholden worden op straat? Afgewezen voor een baan omdat je een transgender bent? Collega's op je werk die nare dingen tegen je zeggen vanwege je transgender zijn? De kans is groot dat het om een verboden onderscheid gaat. Kom in actie!

Meld het bij RADAR. We kijken samen wat we kunnen doen om je situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld een gesprek met je werkgever. Of een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Misschien kan het Transgender Netwerk Nederland iets voor jou betekenen. Ook als je geen stappen wilt ondernemen is het belangrijk om je ervaring te melden. Dankzij je melding kunnen wij ongelijke behandeling in kaart brengen, voorkomen en bestrijden.

EEN KLACHT OVER DISCRIMINATIE MELDEN OF ADVIES VRAGEN?

RADAR is op verschillende manieren te bereiken:

Telefonisch: Via het landelijke telefoonnummer 0900- 2354 354 (10 ct/pm)

Website: Via de website www.radar.nl, middels de knop 'discriminatie melden'

Email: Stuur een email naar info@radar.nl

App: Download de gratis 'Meld Discriminatie Nu' app. Verkrijgbaar in Play Store en iOS

Afspraak: Maak een afspraak op een van onze kantoren in: Tilburg (013-8200212), Den Bosch (073-7440118) of Rotterdam (010-4113911)

Schriftelijk: Postbus 1812, 3000 BV Rotterdam

Zie de website www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente.

Zie voor meer informatie:

- Het Transgender Netwerk (TNN) is een netwerk van belangenorganisaties voor transgenders. Op de website is veel informatie te vinden over onder andere definities, wetgeving, zorg, andere organisaties et cetera. [Website](#).
- Patiëntenorganisatie [Transvisie](#) kan benaderd worden met vragen over genderidentiteit, zowel door transgenders als door hun omgeving. Transvisie organiseert onder andere zelfhulpgroepen, lotgenotencontact en voorlichtingen.
- Bij de politie kun je aangifte doen van discriminatie. De politie heeft een speciale web pagina over discriminatie. [Website](#). Roze in blauw is het netwerk binnen de Nederlandse politie dat de belangen van homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. [Website](#).

Bronvermelding

Keuzenkamp, S. (2012). *Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau. [Hele document](#).

Keuzenkamp, S. & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau. [Hele document](#).

Kuyper, L. (2016). *LHBT-monitor 2016 : Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). [Hele document](#).

Kuyper, L. (2017). *Transgender personen in Nederland*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau. [Hele document](#).

Lisdonk, J. van (2014). *Leven met intersekse/dsd : Een verkennend onderzoek naar de leefsituatie van personen met intersekse/dsd*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau. [Hele document](#).

Minister V&J & Minister van OCW (2017). *Seksregistratie*. Brief aan de Tweede Kamer d.d. 23 december 2016. [Hele document](#).

Oosterhout, E. van & Alink, E. (2015). *Veilig, zolang men het merkt : Een onderzoek naar de veiligheid van transgender personen in de openbare ruimte in Nederland*. Amsterdam : Transgender Netwerk Nederland. [Hele document](#).

TNN (2017a). *Meldingen transgender discriminatie 2016*. Amsterdam : Transgender Netwerk Nederland (TNN). [Hele document](#).

TNN (2017b). *De toilet kit : Genderneutrale toiletten*. Amsterdam : Transgender Netwerk Nederland (TNN). [Hele document](#).

Tweede Kamer (2017). *Wet verduidelijking rechtspositie transgender personen en intersekse personen : Tekst en Memorie van toelichting*. Den Haag : Tweede Kamer der Staten-Generaal. [Tekst wetsvoorstel](#). [Memorie van Toelichting](#).

Universiteit voor Humanistiek / (TNN (2017). *Transgender en Werk*. Utrecht / Amsterdam : Universiteit voor Humanistiek / Transgender Netwerk Nederland (TNN). [Hele document](#).

Vennix, P. (2010). *Transgenders op het werk : Een onderzoek naar de arbeidssituatie van transgenders in Nederland en Vlaanderen*. Utrecht : Rutgers Nisso Groep. [Hele document](#).

www.yogyakartaprinciples.org (2007). *Yogyakarta Principles. Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity*. [Engelstalige officiële versie](#). [Nederlandstalige versie](#).

Widlak, A. (2017). *Analyse casus seksregistratie*. Amsterdam : De Kafkabrigade. [Hele document](#).

RADAR

December 2017 (eerdere versies: november 2014; november 2016)